

Barnomsorg i sex länder

Mina tre kollegor har i sina senaste "Utblickar" behandlat jämställdheten, beskrivit äldreomsorgen i ett internationellt perspektiv och framhållit nödvändigheten av forsknings- och utvecklingsarbete. Jag skall vara djärv och försöka beröra samtliga frågeställningar men från andra utgångspunkter.

Ett medel för att nå en jämställdhet mellan män och kvinnor är en bra utbyggd barnomsorg. Försök i förskolan är en rapport som utarbetats under ledning av Siv Thorsell, en av huvudsekreterarna i "Barnstugeutredningen". Boken innehåller en samlad beskrivning av den omfattande försöksverksamhet som bedrivits inom förskoleområdet under 1970-talet. Den beskriver utförligt de pedagogiska och organisatoriska försöken i daghem, försöken med förskola i glesbygd och förskola för invandrarbarn. Störst utrymme ägnas daghemsförsöken.

Den som vill få en samlad överblick över aktuella utredningar och aktuell forskning inom barnomsorgen kan få detta i Familjepolitik för små barn av Ingemar Lindberg och Lena Nordenmark.

Det är ändå inte kapitlet om forskning och utveckling som gör boken så läsvärd. Författarna behandlar den svenska familjepolitiken och hur den växt fram. En kort beskrivning finns om familje- och samhällsutveckling samt ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Mot denna bakgrund skisseras några framtida utvecklingslinjer. Författarna säger att vi behöver en provisorisk utopi: "Ordet utopi kan ha en klang av ljusblå drömmar. Det kan också uppfattas som att man strävar efter ett idealsamhälle som när det väl förverkligats inte behöver förändras. Det är inte det slags utopier vi behöver. Men vi behöver ett handlingsprogram som bygger på helhetssyn och syftar längre än det dagsaktuella. En konkret framtidsbild som belyser vart åtgärderna syftar. Det är

detta som vi här i anslutning till Ernst Wigforss' kallar en provisorisk utopi".

Hur ser då den "provisoriska utopin" ut? Mycket kort innehåller den följande drag. Både män och kvinnor förvärvsarbetar. Rätten till arbete för alla har tryggats genom en serie åtgärder. Män och kvinnor delar på ansvaret för marktjänsten. Vi har fått bra daghem och fritidshem för alla barn. Både föräldrarna deltar aktivt i verksamheten där. Man deltar i lika stor omfattning i facklig och politisk verksamhet. Besluten i samhället fattas nu av människor med nära kontakt med barn. Detta får konsekvenser för trafikplanering, boendemiljö o dyl. Barnen fostras medvetet med sikte på gemenskap och solidaritet. Insikten om de stora skillnaderna i uppväxtvillkor mellan mer gynnade och mindre gynnade barn har lett till en förstärkt kamp mot de stora sociala skillnaderna i samhället. Vägen dit är inte lätt. Det finns all anledning att instämma i författarnas sammanfattning. "Vi tycker för egen del att det finns en rad oroande drag i dagens samhällsutveckling. Vi tror inte att en utveckling i den färdriktning som vår provisoriska utopi anger kommer av sig själv, inte om vi ger fritt spelrum åt de tendenser som finns idag, de krafter som styr dagens samhälle".

Det är nödvändigt att ha visioner. Bra är också att få del av internationella undersökningar inom familjepolitiken. Lindberg/Nordenmark avslutar sin bok med en delrapport om Sverige bland sex länder. De länder som ingår i undersökningen använder sig av ganska olika familjepolitiska åtgärder. Mycket förenklat kan de olika alternativen beskrivas på följande sätt: Östtyskland – stark satsning på daghem, Ungern – vårdnadsbidrag, Sverige – föräldraförsäkring och viss möjlighet till 6-timmarsdag, Frankrike – daghem och ekonomiskt stöd, "valfrihet", Västtyskland – modern hemma och USA – problemet överlättes åt familjerna.

För den svenska diskussionen kan det vara intressant att se att vi ligger långt framme i många punkter, men inte på alla som vi ofta tror. Vår föräldraförsäkring är vi fortfarande ensamma om, trots att den funnits i sex år och hos oss uppfattats som ganska naturlig. Om Sverige ligger långt framme när det gäller kontant stöd kan man dessvärre inte säga detsamma i fråga om antalet platser i barn-

omsorgen. När det gäller kommunal omsorg för barn under 3 år, ligger vi på tredje plats bland de sex länderna, Östtyskland och Frankrike ligger före oss. När det gäller barn i åldern 3–6 år ligger vi klart sämst till. Vår barnomsorg är tillgänglig för 28% av våra 3–6 åringar medan andelen för de övriga länderna varierar från 64% (USA) till 95% (Frankrike). Det är naturligtvis en uppgift som har förväntat en hel del. Jag kan också instämma i författarnas påstående när man konstaterar att vi har den klart högsta personaltätheten inom vår barnomsorg, så förvånas man ännu mer över att så stor del av den svenska daghemsdebatten handlar om ökad personaltäthet. Visserligen är siffrorna inte helt

jämförbara eftersom flera av länderna har en större andel deltidsverksamhet än vi. Klart är dock att svenska 3–6 åringarna mindre än någon av de andra länderna har tillgång till gruppsamvaro i organiserad barnomsorg. På de avslutande sidorna i boken görs en sammanställning av undersökningen och slutligen förs en diskussion om ett barnomsorgspaket innehållande en bidragsdel och en barnomsorgsdel.

Det finns all anledning att diskutera den "provisoriska utopin" och de internationella jämförelser som finns i Ingemar Lindbergs och Lena Nordenmarks utmärkta bok om "Familjepolitik för små barn".

Socialmedicinsk tidskrifts temanummer

Socialhistoria i dag, nr 5–6/77

Detta temanummer är koncentrerat till utformningen i olika tider av hjälp till svaga och utsatta grupper och olika typer av kontroll av de fattigaste. De flesta författarna har varit inriktade på att försöka fånga drivfjädrarna till skilda insatser av denna art. Främst samhällsnyttan, behov av trygghet och ordning för de besuttna, men också medkänsla och i modern tid strävan efter rättvisa.

Historiska perspektiv på socialmedicin, nr 9/79

Medicinshistoria har varit ett försummat område i Sverige, vårdens historia nästan okänd.

Detta temanummer ger exempel på vad som ändå har utförts när det gäller medicinhistorisk forskning på skilda håll. Här påvisas också möjligheterna att organisera och stimulera tvärvetenskaplig forskning.

Numren kan rekvireras från

Socialmedicinsk tidskrift,

17283 Sundbyberg

Tel 08/87 34 91 Postgiro 1179-1